

Досить проблемним може стати питання про участь громадян Білорусі у бойових діях в Україні по різні сторони протистояння. При цьому подальший розвиток ситуації в такому випадку складно спрогнозувати.

Існує загроза і для військово-технічного співробітництва двох країн. Це продиктовано тим, що керівництво Росії заявило про готовність вилучити українську складову з власної «оборонки», а це може суттєво вдарити і по білорусько-українських зв'язках у цій сфері. Білорусь має можливість частково зайняти звільнене місце в системі, про що, власне, російська влада відкрито заявляє [13, с. 37].

Таким чином, зазначене дозволяє стверджувати досягнення в українсько-білоруських міждержавних відносинах, які споглядаємо протягом двох останніх десятиліть. Крім того, країни продовжують висловлювати готовність до подальшої взаємовигідної співпраці у різних сферах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Встреча с Президентом Украины Петром Порошенко / Официальный Интернет-портал Президента Республики Беларусь, 26.08.2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/vstrechas-prezidentom-ukrainy-petrom-poroshenko-9620/
2. Договірно-правова база між Україною та Білоруссю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://belarus.mfa.gov.ua/ua/ukraine-by/legal-acts>
3. Засадко. В. Проблема ратифікації договору про українсько-білоруський кордон: перешкоди на шляху до євроінтеграції / В. В. Засадко / Стратегічні пріоритети. – 2009. – №1 (10). – С. 270 – 274.
4. Заявление Министерства иностранных дел Республики Беларусь в связи с проведением в Украине в неочередных президентских выборов, сайт Министерства иностранных дел Республики Беларусь, 26.05.2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.by/press/statements/b7981f386598b701.html>
5. Интервью Лукашенко украинской программе «Шустер LIVE» // БЕЛТА – Новости Беларуси – Белорусское телеграфное агентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.belta.by/ru/all_news/president/Intervju-Lukashenko-ukrainskoj-programmeShusterLIVE_i_664335.htm
6. Максак Г. А. Политические шаги в двустороннем диалоге / Г. А. Максак // Исследование. – 2014. – С.15 – 16.
7. Максак Г. Стадии политического диалога / Г. А. Максак // Исследование. – 2014. – С. 3 – 5.
8. Максак Г. Україна-Білорусь: горизонт 2020. Особливості розвитку зовнішньої політики України щодо формування українсько-білоруських відносин на довгострокову перспективу / Геннадій Максак [Компас 2020. Україна у міжнародних відносинах: цілі, інструменти, перспективи]. – К.: Фонд ім. Фрідріха Еберта, Представництво в Україні. – 13 с.
9. Максак Г. Фактор 2014 года в нарушении традиционного подхода: вызовы и угрозы для эффективного сотрудничества / Г. А. Максак // Исследование. – 2014. – С. 13 – 15.
10. Політичні контакти на рівні глав держав [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.belarus.mfa.gov.ua/belarus/ua/publication/content/38592.htm>
11. Развитие отношений Беларуси с Украиной // Белорусский Внешнеполитический индекс. – 2011. – Апрель-май. – С. 11–12, 15–16.
12. Юрчак Д. История двусторонних отношений Беларуси и Украины в 1991 – 2013 pp. / Д. Юрчак // Исследование. – 2014. – С. 22 – 25.
13. Юрчак Д. Российский фактор в украинско-белорусских отношениях / Д. Юрчак // Исследование. – 2014. – С. 37– 38.

Квіцінська М.

Науковий керівник – доц. Лахманюк Т. В.

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПОЛІТИЧНИХ МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВИ ІЗРАЇЛЬ (1991–2015 РР.)

Після розпаду Союзу Радянських Соціалістичних Республік і створення на його теренах незалежних держав виникли нові політико-економічні фактори, які сприяють розбудові всебічних контактів між Україною та державами Близького Сходу. Одним із пріоритетних напрямків близькосхідного вектору зовнішньої політики України став всебічний розвиток широкомасштабних двосторонніх зв'язків із Державою Ізраїль як активним і впливовим чинником міжнародного співтовариства. Враховуючи, що проблеми регіону Близького Сходу викликають живий науковий інтерес, то дослідження історії становлення і розвитку політичного співробітництва між Україною та Ізраїлем набуває особливої актуальності.

Особливість відносин між Україною і Державою Ізраїль полягає в тому, що історія взаємин українського та єврейського народів сягає у глибокі віки і вбирає в себе широкий діапазон міжетнічних стосунків.

Актуальність теми дослідження обумовлюється і тим, що у сучасній історіографії відсутнє комплексне дослідження історії формування та розвитку політичних відносин між Україною і Державою Ізраїль.

Мета роботи полягає в комплексному й об'єктивному аналізі формування і здійснення політичного співробітництва між Україною та Ізраїлем, виявленню факторів, що впливають на розвиток політичних відносин між двома країнами.

Розвиток партнерських і взаємовигідних відносин із Державою Ізраїль, що відіграє ключову роль у регіональних та світових політичних процесах і входить в двадцятку найбільш розвинених країн світу, є одним із пріоритетних напрямків зовнішньополітичної діяльності України [2].

Дипломатичні відносини між Україною та Ізраїлем установлені 26 грудня 1991 р. через обмін нотами між Міністерствами закордонних справ двох країн. З жовтня 1992 р. у Тель-Авіві функціонує Посольство України в Державі Ізраїль. Посольство Ізраїлю в Україні відкрите на початку 1993 р.

Впродовж періоду, що минув після встановлення дипломатичних відносин між двома країнами, тривала робота з виведення двостороннього співробітництва на рівень особливих відносин, створення й удосконалення договірно-правової бази, підтримання високого рівня політичного діалогу, розвитку взаємовигідної співпраці у торгівельно-економічній, науково-технічній і культурній галузях [6].

11–13 січня 1993 р. до Держави Ізраїль здійснив візит Президент України Л. Кравчук. Результатом переговорів на вищому рівні стало підписання: «Меморандуму про взаєморозуміння та основні принципи співробітництва між двома країнами», а також низки міждержавних Угод про співпрацю в галузі освіти й культури, науки і технологій, сільського господарства, повітряне сполучення; «Протоколу про консультації між МЗС України й Ізраїлю». Відтак закладено початки договірно-правової бази двосторонніх відносин [5].

У цьому ж році 14–17 червня Україну відвідав з офіційним візитом голова ізраїльського парламенту (Кнесету) Ш. Вайс. Із візитом-відповіддю 27 жовтня – 3 листопада 1993 р. в Ізраїлі перебувала парламентська делегація України, очолена Головою Верховної Ради І. Плющем.

Починаючи з жовтня 1994 р., у Кнесеті та Верховній Раді України діють парламентські асоціації дружби «Ізраїль–Україна» і «Україна–Ізраїль», котрі займаються розвитком двосторонніх зв'язків парламентською лінією.

В Україні 15–16 червня 1994 р. з офіційним візитом перебував Міністр закордонних справ Ізраїлю П. І. Перес. Під час візиту підписана «Угода про заохочення та взаємний захист інвестицій», «Протокол про співробітництво у сфері правоохоронної діяльності й запобігання злочинам».

У Будапешті 5 грудня 1994 р. Президент України Л. Кучма мав зустріч з П. І. Пересом. Обговорювались актуальні питання двостороннього співробітництва, шляхи їх подальшого розвитку, широке коло міжнародних і регіональних проблем [6].

У Києві 3 квітня 1995 р. підписано між Урядом України й Урядом Ізраїлю «Протокол про взаємне заснування та діяльність інформаційно-культурних центрів». Цього ж року 10–12 липня відбувся офіційний візит до Ізраїлю урядової делегації України на чолі з Міністром закордонних справ Г. Удовенком. Тут підписано Спільне комюніке, міждержавні угоди про торгівельно-економічне співробітництво і співпрацю в галузі туризму.

У вересні 1995 р. відбувся офіційний візит Прем'єр-міністра Ізраїлю І. Рабина до України, під час якого відбулися зустрічі з Президентом України Л. Кучмою, Головою Верховної Ради О. Морозом, Міністром закордонних справ України Г. Удовенком. Підписано також міждержавні українсько-ізраїльські документи: «Спільну заяву Прем'єр-міністрів України та Ізраїлю», «Протокол про лібералізацію торгівельно-економічних зв'язків», «Угоду про співробітництво в галузі медицини», «Меморандум про взаєморозуміння з питань безвізових поїздок громадян з дипломатичними паспортами» [6].

Державний візит до Ізраїлю у 1996 р. Президента України Л. Д. Кучми заклав підвалини двостороннього політичного діалогу держав на найвищому рівні. В ході візиту була підписана «Спільна декларація про поглиблення і подальший розвиток взаємовідносин, партнерства і співробітництва між Україною і Державою Ізраїль» [5].

Візит до Ізраїлю президента України Л. Д. Кучми 24–26 листопада 1996 р. ознаменував якісно новий етап у розвитку відносин між Україною і Державою Ізраїль. В ході цього візиту була досягнута домовленість про співпрацю «особливого партнерства». Його суть полягала у взаємному сприянні в торгівельно-економічній та гуманітарній сферах, створення механізму страхування і надання державних гарантій окремим, особливо важливим інвестиціям, налагодженні військово-технічного співробітництва, координації дій на міжнародній арені, використання впливу Ізраїлю на єврейську громаду США, а також єврейське лобі у світових валютно-фінансових установах для активізації міжнародної допомоги Україні, збереженні пам'яток історії, культури та релігії українського і єврейського народів на території двох країн [2].

У березні 1999 р. відбувся офіційний візит до України Прем'єр-міністра Ізраїлю Б. Нетаніягу. Він провів переговори з Президентом України Л. Кучмою, Прем'єр-міністром В. Пустовойтенком, іншими вищими посадовими особами.

Впродовж 1991–1999 рр. відбулись робочі візитів на рівні керівників міністерств і відомств, депутатів парламентів двох країн. На них обговорювались питання реалізації конкретних спільних проектів, напрями подальшого розвитку двостороннього співробітництва у політичній, правоохоронній та гуманітарній сферах, а також в економічній галузі, зокрема у легкій і харчовій промисловості, сільському господарстві, медицині, освіті, будівництві, зв'язку, сфері науки й технологій та ін.

У межах святкування 2000-річчя Різдва Христового 5–9 січня 2000 р. в Державі Ізраїль і ПНА перебував Президент України Л. Кучма. Він здійснив робочі зустрічі, зокрема, з Президентом Ізраїлю Е. Вейцманом, Головою ПНА Я. Арафатом, Міністром внутрішніх справ Н. Щаранським, мером Єрусалима Е. Ольмертом. Президент України взяв участь у зустрічах з ізраїльськими ветеранами Другої світової війни і Об'єднанням вихідців з України. Низка ветеранів відзначені українськими орденами та медалями за визволення України від фашистських загарбників.

У лютому 2000 р. відбувся робочий візит до Єрусалима делегації Київського муніципалітету на чолі зі заступником голови В. Ромашком, який провів переговори з мером Єрусалима Е. Ольмертом і підписав «Угоду про співробітництво між Києвом і Єрусалимом у сфері культури» [6].

Вагомою політичною подією у двосторонніх відносинах став робочий візит до Ізраїлю та ПНА Міністра освіти і науки України В. Кременя в квітні 2000 р. Під час візиту він провів переговори з Міністром освіти Ізраїлю Й. Сарідом, Міністром внутрішніх справ Н. Щаранським, головою «Сохнут» С. Мерідором та заступником міністра вищої освіти ПНА Х. Кухейлем. Підписана українсько-ізраїльська Угода «Про співробітництво у сфері освіти, котра відкрила шлях до широких двосторонніх гуманітарно-освітніх обмінів».

Важливе значення для розвитку політичної співпраці між Україною і Державою Ізраїль мав робочий візит до України 21–23 січня 2001 р. Президента Держави Ізраїль М. Кацава. Під час його перебування в Києві проведені зустрічі й переговори з Президентом України Л. Кучмою, Прем'єр-міністром В. Ющенком, Міністром закордонних справ А. Зленком та Київським міським головою О. Омельченком. Окреслено перспективні напрями подальшого співробітництва – активізація політичного діалогу, зростання ізраїльських інвестицій в економіку України, поглиблення економічної співпраці, що має подолати невідповідність в обсягах торгівельно-економічного співробітництва і довести їх до рівня потенційних можливостей двох сторін. Ці питання у деталізованому вигляді стали предметом розгляду українсько-ізраїльського бізнес-форуму, в роботі підсумкової сесії якого взяли участь президенти двох країн.

Під час візиту М. Кацава в Україну підписана двостороння Угода «Про співробітництво у галузі дослідження та використання космічного простору в мирних цілях» [5].

Упродовж 2000–2001 рр., спостерігалася значна активізація українсько-ізраїльського політичного діалогу. Важливий наслідок цього процесу, зокрема, – чергові двосторонні українсько-ізраїльські політичні консультації з питань двостороннього співробітництва у політичній, торгівельно-економічній і гуманітарній сферах, а також співпраці між двома країнами в рамках міжнародних організацій 29 квітня – 3 травня 2001 р. [6].

У другій половині 2001 р., а саме 29 вересня і 27 жовтня – відбулися телефонні консультації між Президентом України Л. Кучмою і Прем'єр-міністром Ізраїлю А. Шароном. У серпні 2001 р. Україну відвідала делегація МЗС Ізраїлю, очолена заступником гендиректора МЗС Д. Пелегом, а у вересні – Спеціальний посланець глави Ізраїльського Уряду А. Пазнер.

Новим в українсько-ізраїльських політичних контактах стало заснування посади спочатку Спеціального посланника МЗС України, а згодом – Повноважного представника України на Близькому та Середньому Сході, на яку президентським Указом був призначений В. Нагайчук. Упродовж 2001 р. український близькосхідний Посланник тричі відвідував Ізраїль і зустрічався із Міністром закордонних справ Ш. Пересом, Головою ПНА Я. Арафатом, іншими ізраїльськими та палестинськими політичними діячами.

Відносини між Україною і Державою Ізраїль помітно активізувалися. Ізраїльська сторона через главу українського оборонного відомства передала важливий месидж: «Ізраїль дуже чекає візиту Віктора Ющенка та надає йому велике значення» [1]. Значною подією став державний візит Президента України до Ізраїлю 13–15 листопада 2007 р. Це був перший візит Президента В. Ющенка до Близькосхідного регіону. Під час візиту Президент України також зустрічався із главою Палестинської адміністрації М. Аббасом у м. Рамалла, підтверджуючи цим відданість України процесу близькосхідного мирного врегулювання на основі формули ООН щодо створення двох держав. Президенти України й Ізраїлю наголошували на поглибленні політичного діалогу, виведенні двосторонніх відносин на новий рівень інтенсифікації співпраці з усіх пріоритетних напрямів.

Як зазначає посол України в Ізраїлі Ігор Тимофійов у інтерв'ю: «Усе більшого практичного наповнення отримувє ініціатива президента України В. А. Ющенко «Діалог правди в ім'я майбутнього». Ведеться активна робота по передачі з державних архівів єврейським релігійним громадам України сувоїв Тори» [3].

У 2008 р. відбувся робочий візит до Ізраїлю Президента України В. Ющенка в рамках заходів зі святкування 60-ї річниці проголошення Держави Ізраїль. Український Президент взяв участь у президентській міжнародній конференції «Назустріч майбутньому».

Найбільшим успіхом для обох сторін є підписання 21–22 липня 2010 р. Угоди про відміну віз для громадян України та Ізраїлю, і яка вступила в дію з 9 лютого 2011 р. [4].

У 2010 р. 22 вересня відбулася зустріч Президента України з Президентом Держави Ізраїль у процесі засідання Генеральної Асамблеї ООН, а впродовж 23–26 листопада відбувся державний візит Президента Держави Ізраїль до України. Внаслідок цього підписано Угоду між Кабінетом Міністрів України й Урядом Держави Ізраїль «Про сприяння та взаємний захист інвестицій», яку Верховна Рада України ратифікувала 1 червня 2011 р. [6].

Президент України 16 вересня 2011 р. в Лівадійському палаці (Крим) провів чергову зустріч із Президентом Держави Ізраїль, котрий прибув до України для участі у 8-й Ялтинській щорічній зустрічі. У виступі Президент України зазначив, що міждержавні відносини України й Ізраїлю розвиваються у тому ключі, про який йшлося під час державного візиту Ш. Переса в Україну у листопаді 2010 р. Глава Української держави наголосив на важливості прийнятого рішення про безвізовий режим між Україною та Ізраїлем.

30 листопада – 1 грудня 2011 р. Президент України В. Ф. Янукович здійснив державний візит до Держави Ізраїль. Візит відбувся у контексті відзначення в грудні 2011 р. двадцятої річниці встановлення дипломатичних відносин між Україною та Державою Ізраїль [5].

У 2012 р. проведено чергове Сьоме засідання Міжурядової українсько-ізраїльської комісії з торгівлі та економічного співробітництва (3 липня 2012 р., м. Єрусалим) і підписано відповідний Протокол [6].

22–23 жовтня 2014 р. Міністр закордонних справ України П. А. Клімкін здійснив візит до Держави Ізраїль, у ході якого провів зустрічі з Прем'єр-міністром Ізраїлю Б. Нетаньягу, Міністром закордонних справ Ізраїлю А. Ліbermanом, Спікером Кнесету Ю. Едельштейном, Головою Комісії Кнесету з питань закордонних справ та оборони З. Елькіним.

11–13 лютого 2015 р. відбувся візит в Україну Міністра закордонних справ Держави Ізраїль Авігдора Ліbermanа. У рамках візиту відбулися його зустрічі з Прем'єр-міністром України А. П. Яценюком, Головою Верховної Ради України В. Б. Гройсманом і Міністром закордонних справ України П. А. Клімкіним.

22–23 грудня 2015 р. Президент України П. Порошенко разом із дружиною з державним візитом відвідав Державу Ізраїль [6].

Таким чином, після здобуття Україною незалежності розпочалося формування дипломатичних відносин між Україною та Ізраїлем. Країнам вдалося подолати стереотипи минулого, усунути непорозуміння з обох сторін, які на перших порах гальмували процес розвитку співпраці. З часу встановлення відносин Україна завжди демонструвала Ізраїлю своє негативне ставлення до антисемітизму та намагалась рішуче діяти проти проявів цього явища в українському суспільстві. Українським урядом докладались значні зусилля для відродження життя єврейської громади. Ізраїль, зі свого боку, підтримував Україну на шляху розбудови державності.

Головним досягненням співпраці стали сформована договірно-правова база, яка становить понад тридцять документів, і надання українсько-ізраїльським відносинам статусу «особливого партнерства». Стримуючими факторами на шляху активізації двостороннього співробітництва виступали внутрішньополітичні й економічні проблеми обох держав. В українсько-ізраїльських відносинах відбувався помітний розрив між високим рівнем політичного діалогу і обмеженим обсягом торгівельно-економічного співробітництва.

Для успішного рівноправного та взаємовигідного співробітництва Україні й Державі Ізраїль необхідно здійснити велику роботу: перевести співпрацю на новий рівень довіри, фінансового і правового супроводу, створити нові спільні державні та громадські інститути. Звичайно, відносини України й Ізраїлю розвивалися б більш інтенсивно, якби Ізраїль нормалізував відносини з Палестиною і Сирією, а також врегулювалась ситуація у східній частині України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бадрак В. Україна–Ізраїль: передумови прориву / В. Бадрак: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.jewukr.org/observer/eo2003/page_show_ru.php?id=1191.
2. Захарченко А. Н. Украина и Израиль: новые горизонты сотрудничества / А. Н. Захарченко: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iimes.ru/?p=6476>.
3. Осипов А. Украина–Израиль: динамика добрых отношений / А. Осипов: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.jewukr.org/observer/eo2003/page_show_ru.php?id=2878.
4. Пашко А. В. Відносини України і Ізраїлю на сучасному етапі / А. В. Пашко: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://istfak.org.ua/tendentsii-rozvytku-suchasnoi-systemy-mizhnarodnykh-vidnosyn-ta-svitovoho-politychnoho-protsesu/184-zovnishnia-polityka-ukrainy-na-suchasnomu-etapi/592-ukrayinsko-izrayilski-vidnosyny-na-suchasnomu-etapi-humanitarnyy-aspekt>.
5. Політичні відносини між Україною та Ізраїлем. – Режим доступу: <http://israel.mfa.gov.ua/ua/ukraine-il/diplomacy>.
6. Розвиток українсько-ізраїльських взаємин. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1372110555653/politologiya/rozvitok_ukrayinsko-izrayilskih_uzayemin.